

ရိပ်စားခိုခိုအနာ

နိုင်ငံတကာဆက်သ်ရေးပညာ

IR

မောင်မောင်မြင့်သိန်း
(စက်မှုတက္ကသိုလ်)

*This document is the property of the Ministry of Education and Culture. It is to be used for the purpose of the study only and is not to be reproduced or stored in a retrieval system without the permission of the Ministry of Education and Culture.

နိဒါန်း

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး (International Relations) ဆိုတာ အလွန် ကျယ်ပြန့်တဲ့ အယူအဆတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ IR လို့ ခေါ်ကြသလို တစ်ခါတစ်ရံမှာ နိုင်ငံတကာလေ့လာမှုပညာရပ် (International Studies : IS) လို့ လည်း ရည်ညွှန်းပြောဆိုလေ့ရှိပါတယ်။ တစ်နည်းဆိုရရင် နိုင်ငံတွေအကြား ဆက်ဆံမှုကို လေ့လာတဲ့ ပညာရပ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလေ့လာမှုပညာရပ်မှာ နိုင်ငံတွေ၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း တွေ (IGOS)၊ နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်တဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ (INGOS)၊ အစိုးရမဟုတ်တဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ (NGOS) နဲ့ နိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းတွေ (MNCs) တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍတွေလည်း အကျုံးဝင်လို့ နေပါတယ်။ IR ကို ပညာရေးနယ်ပယ်နဲ့ ပြည်သူ့ရေးရာ ပေါ်လစီ (Public Policy) နယ်ပယ်နှစ်ခုစလုံးမှာ လေ့လာကြပါတယ်။ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီ (Foreign Policy) ကိုလည်း လေ့လာဆန်းစစ် အကဲဖြတ်ကြပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှာ ယူနက်စကို (UNESCO) ရဲ့ သတ်မှတ်ချက်အရ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံရဲ့ အကိုင်းအခက်လို စဉ်းစားလာကြပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပညာရပ်ဟာ ကွဲပြားခြားနားတဲ့ နယ်ပယ်အသီးသီးကို ရှုမြင်လေ့လာ ပါတယ်။ ဒီနယ်ပယ်အသီးသီးမှာ စီးပွားရေး၊ သမိုင်း၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ ဒဿနိက၊ ပထဝီဝင်၊ လူမှု ရေးအလုပ်၊ လူမှုဗေဒ၊ စိတ်ပညာ၊ မနုဿဗေဒ၊ ကျား/မ(လိင်)လေ့လာမှုနဲ့ ယဉ်ကျေးမှု

တို့ ပါဝင်ပါ တယ်။ ဒါတင်မကသေးပါဘူး။ ယနေ့ကမ္ဘာမှာ အရေးကြီး လာတဲ့ ၊ လူပြောများ လာတဲ့ ပြဿနာတွေထဲ မှာ ပါဝင်တဲ့ ဂလိုဘယ်လို က်ဇေးရှင်း၊ နိုင်ငံတွေရဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာ၊ ဂေဟဗေဒ၊ နျူကလီးယား၊ အမျိုးသားရေးဝါဒ၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာငွေရေးကြေးရေး၊ အကြမ်းဖက်ဝါဒ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံခြားမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုအကြောင်းအရာတွေဟာ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး ပညာရပ်နဲ့ ဆက်နွှယ်လို့ နေပါတယ်။

မျက်မှောက်ကာလမှာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပညာရပ်ကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ (Political Science) သင်ရိုးညွှန်းတမ်းရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေနဲ့ တက္ကသိုလ်များ စွာမှာ ပေါင်းစပ်လေ့လာ သင်ကြားနေကြပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လေးလေးနက်နက်လေ့လာသူတွေဟာ နိုင်ငံတကာသမိုင်း၊ ဥပဒေ၊ စီးပွားရေးပညာ၊ နိုင်ငံခြားပေါ်လစီနဲ့ နိုင်ငံတကာရဲ့ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသိ ပညာဗဟု သုတတွေရှိဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ ရှုပ်ထွေးပြီး အကြောင်းအရာ ဘာသာရပ်မျိုးစုံပါဝင်တဲ့ ပညာရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနဲ့ ဆက်စပ်တဲ့ ၊ ယေဘုယျကျတဲ့ သီအိုရီကိုလည်း ရှာဖွေလေ့လာ ကြပါတယ် ။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လေ့လာရင်းနဲ့ နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှုသီအိုရီ၊ လက်နက်ထိန်း ချုပ်ရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးစက်ဝန်း၊ လက်နက်ပြိုင်ပွဲ စတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို သိရှိလာရပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆိုတာ

တကယ်တော့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ အမျိုးမျိုးသော နယ်နိမိတ်ဖြတ်ကျော် ဆောင် ရွက်သူတွေအပါအဝင် နိုင်ငံအချင်းချင်းနဲ့

နိုင်ငံများ အကြား အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအထဲမှာ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ အုပ်စုငယ်တွေ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ NGO တွေ နဲ့ တစ်ဦးချင်း ပုဂ္ဂိုလ်တွေတောင် ပါဝင်တာတွေ့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံ တကာဆက်ဆံရေးမှာ အဓိကအာရုံစိုက်တဲ့ အချက်ကတော့ ကမ္ဘာ့အစိုး ရတွေအကြား အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

သမိုင်းကို ပြန်လေ့လာကြည့်ရင် နိုင်ငံတွေဟာ နိုင်ငံတကာအသိုက် အ မြဲမှာ အဓိကပါဝင် ဆောင်ရွက်သူတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာကြီးဟာ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း လုပ်ငန်းစဉ်အောက် မှာ ပိုမိုပြီး တော့ အပြန်အလှန် မှီခိုအားထားလာတဲ့ အတွက်ကြောင့် နိုင်ငံမဟုတ် တဲ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက် သူတွေဟာ ပိုမိုကြီးစိုးလွှမ်းမိုးလာကြပါတယ်။ ဒီ အတွက်ကြောင့် ခေတ်ပြိုင်နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး (Contemporary Int ernational relation) ဟာ ဂလိုဘယ်အဖွဲ့အစည်းများ လှုပ်ရှားဆောင်ရွ က်မှု တွေ၊ အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ အုပ်စုတွေ၊ ဘီဇနက်လုပ်ငန်းကော်ပိုရေးရှ င်းတွေနဲ့ နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်သွယ်တဲ့ ကွန်ရက်တွေရဲ့ တိုးတက်လာ တဲ့ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ ပိုမိုပါဝင်ပတ်သက်လို့ လာပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးရဲ့ သဘာဝ

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးရဲ့ သွက်လက်ထက်မြက်မှုကတော့ ဘဝရဲ့ အချက်အလက်တစ်ခုနဲ့ လေ့လာမှုရဲ့ နယ်ပယ်တစ်ရပ် နှစ်ခုစလုံးနဲ့ သ က်ဆိုင်ပါတယ်။ ဘဝရဲ့ အချက်အလက်တစ်ခု (a fact of life) အနေနဲ့ ကွဲပြားခြားနားတဲ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူတွေဟာ နယ်နိမိတ်ဖြတ်ကျော်ပြီး အပြန် အလှန် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ကြတဲ့ အခါ ဘာဖြစ်သလဲဆိုတာကို ဖော်ညွှန်းပါတယ်။ လေ့လာမှုနယ် ပယ်တ

စံရပ် (A field of study) အနေနဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ အဲဒီအပြန်အလှန်ဆက်ဆံ ရေးမှာ ရှိတဲ့ ပုံစံကို ရှာဖွေပါတယ်။

ဘဝရဲ့ အချက်အလက်ကို ဖော်ကျူးတဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

သမ္မတတွေ၊ ဗိုလ်ချုပ်တွေနဲ့ သံတမန်တွေက နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို သရုပ်ဆောင်ပြီး ပုံဖော်ကြပါတယ်။ သူတို့ က နိုင်ငံတကာရေးရာတွေမှာ အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပေမဲ့ တခြားလူ များ စွာကလည်း သူတို့လို ပါဝင်ဆင်နွှဲကြတာပါပဲ။ ကောလိပ်ကျောင်းသားတွေနဲ့ တခြားနိုင်ငံသား တွေက အချိန်တိုင်း နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာ ပါဝင်လှုပ်ရှားကြတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲမှာ သူတို့ ပါဝင်ပြီး မဲပေးကြတယ်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြတယ်။ ပြီးတော့ ကမ္ဘာ့ဈေး ကွက်မှာ ကုန်သွယ်မှုပြုကြတဲ့ ကုန်ပစ္စည်းကို သူတို့ ဝယ်ယူကြတယ်။ သတင်းတွေကို ကြည့်ကြတယ်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့်ဆိုရင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ နိုင်ငံသားတွေရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝတွေကို နက်နဲ သိမ်မွေ့စွာ သက်ရောက်မှုရှိပါတယ်။ ဘွဲ့ရပြီးနောက် အလုပ်ရရှိရေးအတွက် အလားအလာက ဂလို ဘယ်စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးယှဉ်ပြိုင်မှုပေါ် မူတည်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်မှုစနစ်ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍတွေက နိုင်ငံသားတွေစားသုံးတဲ့ ၊ သုံးစွဲတဲ့ ကုန်ပစ္စည်းတွေအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါတယ်။

လေ့လာမှုနယ်ပယ်အနေနဲ့ ရှိတဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

လေ့လာမှုနယ်ပယ်အနေနဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာ မသေချာတဲ့ နယ်နိမိတ်တွေရှိကြပါတယ်။ ဒီလေ့လာမှုနယ်ပယ်ဟာ အတိုင်းအတာ

တစ်ခုအထိ ပညာရပ်နယ်ပယ်တစ်ခုမကနဲ့ သက်ဆိုင် လို့ နေပါတယ်။ ဒီ
နေရာမှာ နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးမှ စီးပွားရေး၊ သမိုင်း၊ လူမှုဗေဒ၊ စိတ်ပ
ညာ၊ ပထဝီ ဝင်၊ ဒဿနိကဗေဒနဲ့ တခြားပညာရပ်တွေအထိ ဆက်နွှယ်
လို့ နေတာ တွေ့ရပါတယ်။ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး
ကို လေ့လာရာမှာ အရေးအပါဆုံး ဘာသာရပ်ဖြစ်လို့ နေပါတယ်။ နိုင်ငံ
ရေးသိပ္ပံရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ နိုင်ငံ
တကာဆက်ဆံရေး၊ တခြား အစိုးရတွေဆီရှေးရှုသူတို့ ရဲ့ ဆောင်ရွက်မှု
တွေနဲ့ ပတ်သက်နေတဲ့ အစိုးရတွေရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေ အကြောင်းကို
ဖော်ညွှန်းနေပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဟာ နိုင်ငံတွေရဲ့ ပြင်ပပြုမှု ဆောင်ရွက်မှု
တွေနဲ့ ပတ်သက်ဆက်စပ်လို့ နေပါတယ်။ ဆိုလိုတဲ့ သဘောကတော့ နိုင်
ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီနဲ့ ဆက်နွှယ်ပတ်သက်နေ ခြင်းပဲဖြစ်ပါ
တယ်။ နိုင်ငံတွေရဲ့ နယ်မြေပိုင်နက်ဆိုင်ရာ
နယ်နိမိတ်တွေကိုကျော်လွန်ပြီး အမျိုးသား အကျိုးစီးပွားတိုးတက်ရန်အ
လို့ ငှာ အစိုးရတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်တွေကပြုလုပ်တဲ့ ဆောင်ရွက်မှုတွေအနေ
နဲ့ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီ (Foreign Policy) ကို အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ကြပါ
တယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံ ရေးကိုလေ့လာမှုဟာ
နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီဖြစ်ပျက်ရာ ဂလိုဘယ်အကြောင်းအရာနဲ့ ပါဝင်ပ
တ်သက် လို့ နေပါတယ်။ နိုင်ငံတကာရေးရာကိစ္စတွေဟာ ကျပန်းအဖြစ်
အပျက်တွေမဟုတ်ပေမဲ့ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် လက်ခံထားတဲ့ အခြေခံသ
ဘောတရားတွေ၊ စည်းမျဉ်းတွေနဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းလုပ်ငန်း စဉ်နဲ့ ဆ
က်စပ်ပြီး ဆောင်ရွက်မှုတွေ ပြုလုပ်ရပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှုဟာ နိုင်ငံတကာလုံခြုံ
ရေး လေ့လာမှုပညာရပ်ရဲ့ နယ်ပယ်ခွဲဖြစ်တဲ့ စစ်နဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ

မေးခွန်းတွေအပေါ် အာရုံစိုက်ရပါတယ်။ ၁၉၉၀ နောက်ပိုင်းမှာ စစ်အေး
ကာလပြီးတဲ့ နောက် လုံခြုံရေးရဲ့ နယ်ပယ်ခွဲဟာ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပါတယ်။
ဒေသဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခနဲ့ လူမျိုးစုဆိုင်ရာပဋိပက္ခတွေက ပိုမိုလွှမ်းမိုး
လာခဲ့ပါတယ်။

၁၉၇၀ နှစ်လွန်ကာတွေနဲ့ ၁၉၈၀ နှောင်းပိုင်းကာလတွေမှာ စီးပွား
ရေးပညာဟာ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးအတွက် ပိုမိုပြီး အချက်အချာကျ
လာခဲ့ပါတယ်။ ပြီးတော့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စီးပွား
ရေး (IPE) လည်း ကြီးထွားတိုးတက်လာခဲ့ပါတယ်။ IPE ကို လေ့လာနေ
တဲ့ ပညာရှင် များက နိုင်ငံတွေအကြား ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာဆက်ဆံ
ရေးတွေနဲ့ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုများ က အဖွဲ့အစည်းများအား ဖ
န်တီးပြီး ထိန်းသိမ်းရန် နိုင်ငံရေးအရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့တယ်လို့ ဆို
ပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးနဲ့ ငွေရေးကြေး
ရေးဆိုင်ရာ အပေးအယူလုပ်ငန်းတွေရဲ့ စီးဆင်းမှုကို စည်းမျဉ်းနဲ့ အညီ
ဆောင်ရွက်ကြပါတယ်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးပညာရှင် တွေက
လုံခြုံရေးနဲ့ IPE နဲ့ နီးကပ်တဲ့ ဆက်နွှယ်မှုကို ယခုအခါ အသိအမှတ်ပြု
လာကြပြီဖြစ်ပါတယ်။ စီးပွားရေးဟာ လုံခြုံရေးမှာ အရေးပါသလို လုံခြုံ
ရေးကလည်း စီးပွားရေးမှာ အရေးပါလို့ လာပါတယ်။

Ref: (1) International Relation by Paul Wikinson

(2) DIR Notes

(3) International Relations Internet.

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး၏ ရှုထောင့်အမြင်သုံးမျိုး

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လေ့လာတော့မယ်ဆိုရင် ယနေ့ကမ္ဘာကြီးဟာ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ရာအချိန် တွေနဲ့ ပြည့်နှက်လို့ နေပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ နိုင်ငံတကာစနစ်က သယ်ဆောင်လာတဲ့ သိသာထင်ရှားတဲ့ ပြောင်းလဲမှုတွေကြောင့်ပါပဲ။ တကယ်တော့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားကတည်းက နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်က ကျယ်ပြန့် လာပြီး ထူးခြားမှုတွေနဲ့ ရောယှက်လို့ နေပါတယ်။

ထူးခြားမှုတစ်ခုကတော့ ဂလိုဘယ်လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုမှု မြင့်တက် လာနေခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပို့ဆောင်ရေး၊ နိုင်ငံတကာခရီးသွားလာရေးနဲ့ ကုန်စည်တွေ၊ ဝန်ဆောင်မှု တွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှု တွေအားလုံးပေါ် သက်ရောက်တဲ့ တော်လှန်ရေးက အရှိန်ကောင်းကောင်းနဲ့ စွမ်းရည် တွေပြည့်လို့ နေပါတယ်။

နောက်ထပ်ထူးခြားမှုတစ်ခုကတော့ တိုးတက်လာတဲ့ နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးကွန်ရက် တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ တတိယထူးခြားမှုကတော့ နိုင်ငံအချင်းချင်း ကုန်သွယ်မှုတွေ တိုးတက်လာတာ ရယ်၊ ဂလိုဘယ်ဘဏ္ဍာရေး (ငွေရေးကြေးရေး) ဈေးကွက်တွေ ပိုမိုပေါင်းစည်းမှုရှိလာတာရယ်ကြောင့် ဂလိုဘယ် စီးပွားရေးဟာ ပိုမိုပြီးတော့ အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုလာခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ နိုင်ငံခြားငွေဖလှယ်နှုန်းဈေးကွက်က တတိယကမ္ဘာမှ နိုင်ငံတွေရဲ့ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို သိသိသာသာ

သက်ရောက်မှုရှိပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှုတွေက တစ်ဦးချင်းစီရဲ့ ကြွယ်ဝ ချမ်းသာရေးပေါ်မှာ အရေးပါတဲ့ အကျိုးဆက်တွေကို ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။

ယနေ့ကမ္ဘာကြီးမှာ အနုတ်လက္ခဏာဆောင်တဲ့ ပေါင်းစည်းမှုမရှိတဲ့ အင်အားတွေရှိနေသလို အပြုသဘောဆောင်ပြီး ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်နေတဲ့ အင်အားတွေ ရှိနေကြပါတယ်။ အနုတ် လက္ခဏာဆောင်တဲ့ အင်အားတွေအထဲမှာ အကြမ်းဖက်မှု (Terrorism) အန္တရာယ်က တဖြည်းဖြည်း အရှိန်မြင့်လို့ လာနေပါတယ်။ နျူကလီးယားလက်နက်တိုးပွားလာခြင်း၊ အရှေ့ဥရောပ၊ အာဖရိကနဲ့ အခြားဒေသတွေမှာ လူမျိုးစု ဝရန်းသုန်းကားအခြေအနေတွေကလည်း အနုတ်လက္ခဏာဆောင်တဲ့ အင်အားတွေဖြစ်လို့ နေပါတယ်။ တခြားတစ်ဖက်မှာ တော့ အပြုသဘောစွမ်းအားတွေအဖြစ် ဒီမိုကရေစီပျံ့နှံ့လာမှု၊ ငြိမ်းချမ်းတဲ့ နိုင်ငံတွေရဲ့ တိုးတက်လာတဲ့ ကမ္ဘာ့ဇန်၊ ပေါင်းစည်းလာနေတဲ့ ကမ္ဘာကြီးမှာ ပိုမိုကြီးမားတဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသို့ ရှေးရှုတဲ့ သိသာထူးခြားတဲ့ အဆင့်တွေရှိလို့ နေကြပါတယ်။

ကမ္ဘာကြီးဟာ စစ်အေးကာလစနစ်မှ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်သစ်ဆိုတဲ့ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုစနစ်သစ် ဆီသို့ ကူးပြောင်းနေပါပြီ။ တစ်ဖက်မှာ လည်း ရန်လိုမှုတွေကို ဟန့်တားရာမှာ ဂလိုဘယ်ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဆီသို့ ကမ္ဘာ့ဒေသအသီးသီးမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရဲ့ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု တွေဆီ စိတ်ပါဝင်စား သတိမူလာတဲ့ အထိ တွေ့ကြုံလာရပါပြီ။ တခြားတစ်ဖက်မှာ လည်း တိုးတက် လာနေတဲ့ ဂလိုဘယ် အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုမှုဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆီသို့ ဦးတည်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ လူသားတွေအတွက် ပိုမိုထူးခြားမှုတွေ တွေ့ကြုံလာရပါတယ်။ နိုင်ငံခြားရေးရာ ကိစ္စတွေမှာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတွေနဲ့

ပူးပေါင်းခဲ့ကြပြီး ပြည်သူလူထုရဲ့ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနဲ့ နိုင်ငံရေးပေါ်မှ လွှမ်းမိုးမှုတွေ မြင့်တက်လာခဲ့ပါတယ်။ တစ်ဖက်မှာ လည်း ပြည်တွင်း ရေးရာကိစ္စ တွေဖြစ်တဲ့ ငွေကြေးတန်ဖိုးလျော့နည်းခြင်းနဲ့ အကြမ်းဖက် မှုလုပ်ရပ်တွေဟာ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တွေ အပေါ် သက်ရောက်မှုတွေ မြင့်တက်လို့ လာနေပါတယ်။ ခေတ်ပြိုင်စနစ်မှာ နိုင်ငံနှစ်ခုကြား အပြန် အလှန်ဆက်ဆံရေးက အရေအတွက် များ ပြား လာပြီး ကွဲပြားခြားနားမှု တွေလည်း ရှိလာပါတယ်။ ဒါကတော့ ကုန်သွယ်မှု၊ နိုင်ငံတကာလုံခြုံ ရေး၊ ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်း၊ နည်းပညာ ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်ရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ရေး၊ နျူကလီးယားလက်နက်ထိန်းချုပ်ရေး စတဲ့ နယ်ပယ်အသီးသီးက ပြဿနာပေါ်မူတည်ပြီး အမျိုးအစားခွဲခြားနိုင် ပါတယ်။ ဒီလို အမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းရဲ့ နောက်ထပ်နည်းလမ်းက တော့ နှစ်နိုင်ငံအကြားဆက်ဆံရေးကို ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးနေတဲ့ အပြန်အလှ န်ဆက်ဆံရေးအ မျိုးအ စားပေါ်မှာ အာရုံစိုက်လေ့လာခြင်းပါပဲ။ အဲဒီတွေ့မြင်နေကျ အမျိုးအစားနှစ်ခုကတော့ ပဋိပက္ခနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှုတို့ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

Stephen M. Walt ရေးသားတဲ့ International Relations: One World, Many Theories ဆောင်းပါးကို ကျွန်တော် ဖတ်မိတဲ့ အခါ သီအိုရီ (Theory) ရဲ့ အရေးပါမှုကို သိရှိလာခဲ့ပါ တယ်။ ဒီဆောင်းပါးရဲ့ အစပိုင်းမှာ ပေါ်လစီရေးသားသူတွေနဲ့ လက်တွေ့ဝါဒီတွေဟာ နိုင်ငံတကာ ရေးရာ တွေကို စကောလာဆန်ဆန် ဘာကြောင့် ဂရုစိုက်လေ့လာသင့်သလဲ။ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီ (Foreign Policy) ကို ဆောင်ရွက်နေသူတွေဟာ Academic theorists တွေနဲ့ မကြာခဏ ဆွေးနွေးရတယ်လို့ ရေးသားထား ပါတယ်။

IR ပညာရှင်တွေဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို ရှုထောင့်အမြင်သုံး

မျိုးနဲ့ လေ့လာကြတယ်။ အဲဒီရှုထောင့်အမြင်တွေက Realism, Pluralism နဲ့ Glocalism သီအိုရီတွေကို အခြေခံချဉ်းကပ်ကြတာတွေ့ရပါတယ်။

Realism-Major Actors and Assumptions (သရုပ်မှန်ဝါဒ-အဓိက သရုပ်ဆောင်များ နှင့် ယူဆချက်များ)

Realism ကို Realist Theory လို့လည်း လူသိများကြပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာ ခေတ်မီတဲ့ သရုပ်မှန်ဝါဒီအတွေးအခေါ်ကျောင်းရဲ့ ရှေ့ပြေးပုဂ္ဂိုလ်တွေကတော့ နိုင်ငံရေးစာပေလေ့လာသူတွေကြိုက်တဲ့ The Prince (1523) စာအုပ်ကို ရေးသားခဲ့သူ Niccolo Machiavelli နဲ့ The Leviathan (1651) စာအုပ်ကိုရေးသားခဲ့သူ Thomas Hobbes တို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေကို သူတို့ရဲ့ ကိုယ်တိုင်စိတ်ဝင်စားမှုတွေနဲ့ အာသာရမ္မက် အာသီသတွေနဲ့ အခြေခံအားဖြင့် စိတ်ဓာတ် မြှင့်တင်ပေးတယ်လို့ အဲဒီနိုင်ငံရေး အတွေးအခေါ်ပညာရှင်နှစ်ဦးက ယူဆခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီအာသီသတွေ အားလုံးရဲ့ အကျယ်ပြန့်ဆုံးနဲ့ အလားအလာအရှိဆုံး အန္တရာပေးမှုကတော့ ပါဝါအတွက် သူတို့ရဲ့ ပြင်းပြတဲ့ ဆန္ဒပဲဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့အမြင်မှာ နိုင်ငံကို အုပ်စိုးတဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာကတော့ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးရဲ့ စစ်မှန်ပြီး တစ်ခုတည်းသောတာဝန်ယူ အာမခံသူဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူတစ်ဦးတည်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးကို တွန်းအားပေးတဲ့ ပါဝါရှိလို့ ပါပဲလို့ သူတို့က ဆိုပါတယ်။

သူတို့ရဲ့ အမြင်မှာ နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးဟာ ပါဝါအတွက် ပုံသေရန် င်မှုတစ်ခုဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ စစ်ပွဲကိုသွားဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်ဖို့ အစဉ်အမြဲလိုအပ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ပရမ်းပတာဖြစ်နေတဲ့ အခြေအနေ

မှာ အိမ်ရှေ့မင်းသား (Prince) အတွက် တစ်ခုတည်းသော မြော်မြင်စဉ်း စားမှုက တော့ ဖြစ်နိုင်ရင် ပါဝါကို ရနိုင်သမျှ များများ စုစည်းဖို့ ၊ အဲဒီပါဝါကို ခုခံကာကွယ်ဖို့ နဲ့ သူတို့ ရဲ့ အမျိုး သားအကျိုးစီးပွားကို အမိအရ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရည်ရွယ်ချက်အတွက် စစ်ရေး ပါဝါကတော့ အဓိကလိုအပ်ချက်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ စီးပွားရေးနဲ့ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး၊ စက်မှု လုပ်ငန်း တွေမှ ရရှိတဲ့ ဥစ္စာဓနကို လိုအပ်တဲ့ စစ် ရေးပါဝါရရှိဖို့ နည်းလမ်းတစ်ခုအနေနဲ့ အဓိကအား ဖြင့် ရှုမြင်ထားကြပါတယ်။

မော်ဒန်သရုပ်မှန်ဝါဒီတွေက အဲဒီအလေးအနက်ဖော်ပြထားတဲ့ ယူ ဆချက်တွေကို တိကျပြတ် သားစွာနဲ့ အကြွင်းမဲ့လက်ခံထားကြပါတယ်။ ပြီးတော့ သူတို့ ဟာ မဟာမိတ်တည်ဆောက်ခြင်းရဲ့ ဆက်လက်လိုအပ်မှု ကို တွန်းအားပေးကြပါတယ်။ ပြီးတော့ အဓိကနိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်အ နေနဲ့ နိုင်ငံရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ (the role of the state) နှစ်လိုဖွယ်ရာ ပါဝါရ ရှိမှုကို ထိန်းသိမ်းထားမှုတို့ ဟာ လည်း ထိရောက်အကျိုးရှိတဲ့ အမျိုး သားရေးလုံခြုံရေးပေါ်လစီရဲ့ မရှိမဖြစ်လိုအပ်တဲ့ အစိတ်အပိုင်း တွေအ နေနဲ့ တွန်းအားပေးကြပါတယ်။

ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဆိုရရင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးအပေါ် သရုပ်မှ န်ဝါဒီ ချဉ်းကပ်မှုက လူ့ သဘာဝရဲ့ အလွန်မှေးမှိန်တဲ့ အမြင်ရှိနေတဲ့ ရှေးရိုးစွဲနဲ့ အဆိုးမြင်စရိုက်ရှိနေသူတွေကို ဆွဲဆောင်ဖို့ ရည်ရွယ်ပါလိမ့်မ ယ်။ ပြီးတော့ လစ်ဘရယ်အင်စတီကျူးရှင်းတည်ဆောက်မှု၊ အပြည်ပြ ည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်မှုသို့ ရှေးရှုတဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေ သို့မဟုတ် ကမ္ဘာ့ အဖွဲ့အစည်းတွေမှ တစ်ဆင့် ကမ္ဘာ့အုပ်ချုပ်မှုအစီအစဉ်ပေါ် ယုံကြည်မှုနည်းပါး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှု မရှိသလောက် ဖြစ်ကြပါတယ်။

အဲဒီအိုင်ဒီယာတွေက စစ်အေးကာလ (The cold war) အတောအတွင်း အမေရိကန်နဲ့ အနောက်ဥရောပနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေရဲ့ အတွေးအခေါ်ကို လွှမ်းမိုးကြီးစိုးခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဝါဒ အယူအဆပေါ်မှာ အလွန်ကွဲပြားခြားနားတဲ့ အမြင်ရှိတဲ့ နိုင်ငံသားတွေ၊ နိုင်ငံရေးသမားတွေနဲ့ ပညာရှင်များ စွာရှိတယ်ဆိုတာ အံ့သြဖွယ်ရာတော့ မဟုတ်ပါဘူး။

အဓိကသရုပ်ဆောင်များ နှင့် ယူဆချက်များ (Major Actors and Assumptions)

Realism ဟာ အဓိကယူဆချက် ၄ ချက်အပေါ်မှာ အခြေခံပါတယ်။

ပထမယူဆချက်ကတော့ နိုင်ငံတွေ (states) ဟာ အခြေခံကျပြီး အရေးအပါဆုံး သရုပ် ဆောင်တွေ (actors) ဖြစ်ပါတယ်။ ရှေးယခင်က ဂရိ city-states တွေရှိခဲ့ကြပြီး ကနေဒေတ်မှာ တော့ nation-states တွေရှိ လာပြီဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီယူနစ်တွေအကြား ဆက်ဆံရေးတွေကို လေ့လာခြင်းဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လေ့လာခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ nonstate actors တွေ အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂလို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေရှိကြတယ်။ နိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းတွေ၊ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေကို Realists တွေက အသိ အမှတ်ပြုပေမဲ့ သူတို့ရဲ့ အနေအထားက အစဉ်အမြဲ အရေးပါမှု ပိုမိုနည်းပါးလှပါတယ်။ နိုင်ငံတွေက သာ လွှမ်းမိုးကြီးစိုးတဲ့ သရုပ်ဆောင်တွေဖြစ်ပါတယ်။

ဒုတိယယူဆချက်ကတော့ နိုင်ငံကို unitary actor အနေနဲ့ ရှုမြင်ခြေ

င်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဟာ ပြင်ပကမ္ဘာကို ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်တဲ့ ယူနစ်တစ်ခုအနေနဲ့ ရင်ဆိုင်ရပါတယ်။ Realist အတွေးအမြင်နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ယူဆချက်တစ်ခုကတော့ နိုင်ငံအတွင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုတွေကို အဆုံးမတော့ သြဇာအာဏာဖြင့် ဖြေရှင်းလို့ ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတစ် ခုလုံးကိုခြုံပြီး နိုင်ငံရဲ့ အစိုးရက Voice တစ်ခုတည်းနဲ့ သြဇာအာဏာသက်ရောက်တဲ့ အချက်ကြောင့် ပါပဲ။ Realists တွေ များ သောအားဖြင့် ယူဆထားတာက ပြဿနာတစ်စုံတစ်ရာအတွက် သတ်မှတ် ထားတဲ့ အချိန်မှာ ပေါ်လစီတစ်ခုရှိဖို့ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

တတိယယူဆချက်ကတော့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဟာ မရှိမဖြစ်လိုအပ်တဲ့ national actor ဖြစ်ခြင်းပါပဲ။ ဆင်ခြင်တုံတရားကို အခြေခံပြီး အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် ဆောင်ရွက်သူအဖြစ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါတယ်။ နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် ဆောင်ရွက်တဲ့ နိုင်ငံရေးပေါ်လစီဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှာ ရည်မှန်းချက်တွေ ဖော်ပြခြင်း၊ နိုင်ငံမှ ရရှိနိုင်တဲ့ လက်ရှိစွမ်းဆောင်နိုင်မှုတွေအရ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိတဲ့ ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းအားလုံးကို စဉ်းစားခြင်း၊ ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းတစ်ခုစီနဲ့ ပတ်သက်နေတဲ့ ကုန်ကျစရိတ်တွေ သို့မဟုတ် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု တွေ ပါဝင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအကျိုးအကြောင်းသင့်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရင်း အစိုးရပိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူတွေဟာ ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းတစ်ခုစီကို ဆန်းစစ်သုံးသပ် အကဲ ဖြတ်ရပါတယ်။ ရည်မှန်းချက်တွေ ရှာဖွေရရှိခြင်းနဲ့ အတူ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုအများ ဆုံး၊ အသုံးဝင်မှု အများဆုံးရရှိတဲ့ နည်းလမ်းတစ်ခု ရွေးချယ်ရပါမယ်။

စတုတ္ထယူဆချက်ကတော့ နိုင်ငံတကာပြဿနာတွေကို အထက် အောက် စီစဉ်လိုက်ရင် အမျိုးသားလုံခြုံရေး (national security) က များ သောအားဖြင့် ထိပ်ပိုင်းစာရင်းမှာ ပါဝင် ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ စစ် ရေးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ နိုင်ငံရေးပြဿနာတွေက ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုး ပါ တယ်။ Realist တစ်ဦးက state actors တွေနဲ့ စစ်အင်အားအသုံးပြုမှု အကြား အမှန်တကယ် သို့ မဟုတ် အလားအလာရှိတဲ့ ပဋိပက္ခပေါ်မှာ အာရုံစိုက်ပါတယ်။ ဒီအခါ နိုင်ငံတကာတည်ငြိမ်မှုကို ဘယ်လိုရရှိအောင် လုပ်မလဲ ဒါမှ မဟုတ် ဘယ်လိုထိန်းသိမ်းမလဲဆိုတာ စစ်ဆေးကြည့်ရှုပါ တယ်။ နိုင်ငံတကာတည်ငြိမ်မှု ဘယ်လိုပြိုကွဲသလဲဆိုတာ ကြည့်ရှုပါတ ယ်။ အငြင်းပွားမှုတွေ ဖြေရှင်းဖို့ နည်းလမ်းတစ်ခုအနေနဲ့ စစ်အင်အား အသုံးပြုမှုကို ကြည့်ရှုပါတယ်။ နယ်မြေပိုင်နက်ပေါင်းစည်းမှုကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ကာကွယ်ခြင်းပြုလုပ်ရပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ပါဝါ (Po wer) ဟာ အဓိက အယူအဆတစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။ စစ်ရေးလုံခြုံမှု သို့မ ဟုတ် မဟာဗျူဟာမြောက် ပြဿနာတွေကို တစ်ခါတစ်ရံမှာ မြင့်မားတဲ့ နိုင်ငံရေး (high politics) အနေနဲ့ ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေးပြဿနာကိုတော့ အရေးပါမှုနည်းတဲ့ အနေနဲ့ ရှုမြင်ပြီး အဆင့်နိမ့်ရေး (Low politics) လို့ မှတ်ယူကြပါတယ်။ Realism ဟာ စစ်အေးကာလ လွှမ်းမိုးခဲ့တဲ့ သီအိုရီတစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါ တယ်။ Realism ဟာ စစ်အေးကာလနှစ်တွေမှာ လွှမ်းမိုးခဲ့တဲ့ အကြောင်းအရာကတော့ စစ်၊ မဟာမိတ်များ ၊ နယ်ချဲ့ဝါဒ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရဲ့ အခက်အခဲများ နဲ့ တခြားနိုင်ငံတကာအသွင် အပြင်လက္ခဏာတွေအတွက် ရိုးစင်းသော် လည်း ပါဝါရှိတဲ့ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်တွေ ပံ့ပိုးနိုင်ခဲ့လို့ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းအပေါ် အာရုံစိုက်ခြင်းက အမေရိကန်-ဆိုဗီယက် ပြိုင်ဆိုင်

မူရဲ့ အချက် အချာကျတဲ့ အသွင်အပြင်လက္ခဏာတွေနဲ့ ကိုက်ညီခဲ့လို့ ဖြစ်ပါတယ်။

- Ref: (1) International Relations by Paul Wikinson**
(2) International Relations Theory by Paul R. Viotti & V. Kauppi
(3) International Realitons: one world, many Theories by Stephen M. Walt.

သီအိုရီဆန်ဆန် စဉ်းစားတွေးခေါ်ပါ

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်တွေက နေ့စဉ် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာ ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ အဖြစ် အပျက်တွေရဲ့ အကြောင်းရင်းတွေကို နားလည်ဖို့ နဲ့ အဲဒီနယ်ပယ်မှာ ရှိတဲ့ အခြေခံမေးခွန်းတွေဖြေဆိုဖို့ သီအိုရီတွေ ဖွံ့ဖြိုးအောင် ပြုလုပ်ခဲ့ကြတယ်။ အခုနောက်ပိုင်းမှာ Constructivism သီအိုရီအသစ် ဟာလည်း ခေတ်ပြိုင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လေ့လာသူတွေအတွက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါတယ်။

Pluralism ကို liberalism လို့ လူသိများကြပါတယ်။

Liberalism (လစ်ဘရယ်ဝါဒ)

တကယ်တော့ Liberalism ဟာ များစွာသောအတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ အစဉ်အလာတွေမှာ သမိုင်းတွင် ပြီး အမြစ်တွယ်လို့ နေပါတယ်။ ဒီအစဉ်အလာတွေက လူ့သဘာဝဟာ အခြေခံအားဖြင့် ကောင်းတယ်ဆိုတဲ့ အချက်အလက်အနေနဲ့ ယူဆထားကြပါတယ်။ တစ်ဦးချင်းစီက အုပ်စုတွေအဖြစ် ဖွဲ့စည်းလာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းမှာ နိုင်ငံတွေဖြစ်လာပါတယ်။ နိုင်ငံတွေ (States) ဟာ ယေဘုယျအား ဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြပြီး နိုင်ငံတကာစံတွေနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို လိုက်နာဆောင်ရွက် ကြပါတယ်။

ယ်။ ဒီစံတွေနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို နိုင်ငံအချင်းချင်း သဘောတူညီ ခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနဲ့ ဆိုရရင် Realism က နိုင်ငံ တွေဟာ မင်းမဲ့စရိုက်ဆန်တဲ့ နိုင်ငံတကာစနစ်မှာ တည်ရှိတယ်လို့ ယူဆ ထားတယ်။ နိုင်ငံတစ်ခုစီဟာ ပါဝါ(Power) အရ အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ် ထား တဲ့ အမျိုးသား အကျိုးစီးပွား (National Interest) ရဲ့ အနက်အဓိပ္ပာ ယ်ဖော်ဆောင်ခြင်းပေါ်မှာ ရှိတဲ့ ၎င်းရဲ့ နိုင်ငံရေးပေါ်မှာ အခြေခံပါတယ် ။ နိုင်ငံတကာစနစ်ရဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုကို နိုင်ငံတွေကြား ပါဝါခွဲဝေ ခြင်းဖြင့် ပိုင်းဖြတ်ကြပါတယ်။

Realism ကို အခြေခံကျတဲ့ စိန်ခေါ်မှုက လစ်ဘရယ်သီအိုရီတွေရဲ့ ကျယ်ပြန့်မှုမှ လာခဲ့ပါ တယ်။ လစ်ဘရယ်အတွေးအခေါ်တစ်ခုကတော့ စီးပွားရေးအရ အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုမှုဟာ တစ်နိုင်ငံနဲ့ တစ်နိုင်ငံ အင်အားအသုံးပြုခြင်းမှ နိုင်ငံတွေကို အားပေးမှာ မဟုတ်ဘူး ဆိုဆဲ အချက်ပါပဲ။

ဒုတိယအတွေးမျှင်တစ်ခုကတော့ အမေရိကန်သမ္မတ Woodrow Wil som အမြင်နဲ့ ဆက်စပ်လို့ နေပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီပုံနှံမှုကို ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် သော့ချက်လို့ ဖော်ညွှန်းခဲ့ တယ်။ ဒီအချက်က ဒီမိုကရက် တစ်နိုင်ငံတွေဟာ အာဏာရှင်နိုင်ငံတွေထက် ပိုမိုငြိမ်းချမ်းတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ပေါ် အခြေခံထားပါတယ်။ တတိယအတွေးအခေါ်ကတော့ နိုင်ငံ တကာ စွမ်းအင်အေဂျင်စီ (IEA) နဲ့ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IM F) တို့လို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေက ကြံ့ကြံခံ နိုင်တဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရဲ့ ပိုမိုကြီးမားတဲ့ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုအတွက် ချက်ချင်းရရှိဖို့ နိုင်ငံတွေကို အားပေးခြင်းဖြင့် အဓိကအားဖြင့် တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်တဲ့ နိုင်ငံရဲ့ အပြုအမူကို ကျော်လွှားဖို့ ကူညီ ပေးနိုင်ကြပါတယ်။ ယေဘုယျအားဖြင့် Liberalism (လစ်ဘရယ်ဝါဒ)ဟာ နိုင်ငံတွေကို နိုင်ငံတကာ

ရေးရာကိစ္စတွေမှာ အချက်အချာကျတဲ့ ဇာတ်ကောင်တွေအဖြစ် ရှုမြင်ထားပါတယ်။ လစ်ဘရယ် သီအိုရီအားလုံးက ဖော်ပြထားတာကတော့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (cooperation) ဟာ realism က ခွင့်ပြုထားတဲ့ ခုခံကာကွယ်မှုပုံစံထက် ပိုမိုပျံ့နှံ့လာခြင်းပါပဲ။

တကယ်တော့ Liberalism မှာ ကွဲပြားခြားနားတဲ့ ယူဆချက်တွေရှိပါတယ်။ ပထမယူဆ ချက်ကတော့ nonstate actors (နိုင်ငံမဟုတ်တဲ့ ဇာတ်ကောင်တွေ) ဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာ အရေးပါတဲ့ သီးခြားရပ်တည်နေတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေဖြစ်တယ်ဆိုတာ လျစ်လျူရှုလို့ မရခြင်းဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာပြောရရင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေ (International Organizations) က သူတို့ ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးနဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ ဇာတ်ကောင်တွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူတွေ၊ ဗျူရိုကရက်တွေနဲ့ အခြားပတ်သက်နေတဲ့ အုပ်စုတွေမှာ နိုင်ငံရေးအရ အရေး ပါဆုံး ပြဿနာတွေ၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်တဲ့ အစီအစဉ်ချမှတ်ခြင်းလို နယ်ပယ်တွေမှာ သိသာထင်ရှား လွှမ်းမိုးမှုတွေရှိပါတယ်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာပါဝါနဲ့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်က အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနဲ့ တစ်ခု မတူပါဘူး။

လစ်ဘရယ်ဝါဒရဲ့ ဒုတိယယူဆချက်ကတော့ နိုင်ငံတစ်ခုဟာ unitary actor မဟုတ်ဘူး ဆို တဲ့ အချက်ပါပဲ။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဟာ အစိတ်အပိုင်းတွေအဖြစ် ပြိုကွဲသွားပါတယ်။ တချို့က နိုင်ငံဖြစ်ကျော်ပြီး လုပ်ငန်းတွေ ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါတယ်။

တတိယယူဆချက်ကတော့ လစ်ဘရယ်ဝါဒီတွေက Realist တွေရဲ့ State ဟာ rational actor ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို စိန်ခေါ်ထားခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီချမှတ်ခြင်းနဲ့ နိုင်ငံ ဖြတ်ကျော်လုပ်ငန်းစ

ဥုံတွေဟာ ပဋိပက္ခတွေ၊ အပေးအယူလုပ်မှုတွေ၊ မဟာမိတ်ဖွဲ့မှုတွေ၊ ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုတွေ ပါဝင်ပတ်သက်ပါတယ်။ ကွဲပြားတဲ့ actor တွေအကြား အဲဒီပါဝင်မှုအချက်တွေကနေ ရလဒ်ကို ရယူကြပါတယ်။

လစ်ဘရယ်တွေရဲ့ နောက်ဆုံးယူဆချက်ကတော့ "နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးရဲ့ အစီအစဉ်ဟာ ကျယ်ပြန့်လာပါတယ်" ပဲဖြစ်ပါတယ်။ လူမှုစီးပွားရေး သို့မဟုတ် လူမှုဖူလုံရေးကိစ္စရပ်တွေပါရှိတဲ့ စွယ်စုံအစီအစဉ်ဟာ လုံခြုံရေးမေးခွန်းတွေထက် ပိုမိုအရေးပါလို့ လာခဲ့ပါပြီ။ စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေး ပြဿနာတွေဟာ ရှေ့တန်းမျက်နှာစာသို့ ရောက်ခဲ့ပါပြီ။ နိုင်ငံတကာတင်းမာမှုတွေ လျော့နည်းလာတဲ့ အတွက် စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေးပြဿနာတွေဟာ နိုင်ငံတကာစကားရည်လုပ်ငန်းတွေရဲ့ ရှေ့တန်းမျက်နှာ စာသို့ရောက်ရှိ လာပြီလို့ ဆိုကြပါတယ်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးသို့ ချဉ်းကပ်ခဲ့တဲ့ နောက်ထပ်သီအိုရီတစ်ခုကတော့ radical theory ဖြစ်ပါတယ်။ Radical theory ကတော့ စီးပွားရေးပေါ်မှာ အခြေခံပါတယ်။ တစ်ဦးချင်းရဲ့ ဆောင်ရွက်မှုတွေကို စီးပွားရေးအလွှာက ကြီးမားစွာပိုင်းဖြတ်ပေးပါတယ်။ နိုင်ငံ (state) ဟာ နိုင်ငံတကာ အရင်းရှစ်စနစ်ကို ဆောင်ရွက်သူဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာစနစ် (International System) ကို နိုင်ငံတကာ အရင်းရှင်စနစ်က လွှမ်းမိုးထားပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ သီအိုရီဖွံ့ဖြိုးမှုက သွက်လက်ထက်မြက်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀ ရာစု နောင်ပိုင်းအစပိုင်းမှာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးသို့ တခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းနဲ့ ဝေဖန်ချဉ်းကပ် မှုတွေဟာ အစဉ်အလာသီအိုရီတွေဖြစ်တဲ့ Realism နဲ့ Liberalism တွေအပေါ် စိန်ခေါ်လာခဲ့ပါတယ်။ အရေးပါတဲ့ သီအိုရီပညာရှင်တွေ နှစ်သက်ကျေနပ်ထားတဲ့

အချက်ကတော့ သီအိုရီဟာ သီးခြားအချိန်နဲ့ နေရာမှာ တည်ရှိနေခြင်းပါပဲ။ ပြီးတော့ အတွေးအခေါ်၊ ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ လူမှုရေးဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှုတွေရဲ့ အခြေအနေမှာ လည်း တည်ရှိနေပါတယ်။

အကောင်းဆုံးဖွံ့ဖြိုးလာတဲ့ အော်တာနေးတစ်သီအိုရီတွေအထဲမှာ ပါရှိတဲ့ Postmodernism နဲ့ constructivism နှစ်ခုစလုံးကတော့ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုအားလုံးကို စစ်ဆေးကြည့်ရှုခြင်းမှာ ယေဘုယျကျတဲ့ ချဉ်းကပ်မှုတွေဖြစ်လာပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို အသုံးပြုတဲ့ အနေနဲ့ postmodernist တွေဟာ နိုင်ငံတွေရဲ့ ဖော်ပြချက်တစ်ခုလုံးကို မေးခွန်းထုတ်ကြ ပါတယ်။ သူတို့ ဟာ နိုင်ငံတွေအနေနဲ့ ပုံမှန်အတိုင်းရှိနေတဲ့ နည်းလမ်းတွေအတိုင်း မပြုမူကြဘူးဆိုတာ ကျေနပ်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့ ကို ပြောပြတဲ့ ဇာတ်လမ်းတွေမှ တစ်ဆင့် သိရှိကြတာမို့ ပုံပြော သူတွေရဲ့ အမြင်တွေကို စစ်ထုတ်ကြတယ်။ အဲဒါကြောင့် postmodernist ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုရဲ့ လုပ်ငန်းတာဝန်ကတော့ အဲဒီနယ်ပယ်မှာ ရှိတဲ့ အခြေခံယူဆချက်တွေကို ဖျက်သိမ်းပြီး စွယ်စုံအမှန် တရားတွေနဲ့ အစားထိုးဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ကွဲပြားခြားနားတဲ့ သီအိုရီဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်မှုတွေက ကွဲပြားခြားနားတဲ့ အမြင်တွေမှ နိုင်ငံ တကာဆက်ဆံရေးကိုရှုမြင်ဖို့ ကျွန်တော်တို့ ကို ကူညီပေးပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် Stephen Walt ရှင်းလင်းပြောဆိုချက်က စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းလှပါတယ်။

"တစ်ခုတည်းသောချဉ်းကပ်မှုက ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးရဲ့ ရှုပ်ထွေးမှုအားလုံးကို မရယူ နိုင်ပါဘူး။ အဲဒါကြောင့် သီအိုရီတစ်ခုတည်းထက်စာရင် ပြိုင်ဆိုင်နေတဲ့ အိုင်ဒီယာတွေ အလင်းတန်း လို ဖြာထွက်လာခဲ့ရင် ကျွန်တော်တို့ အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်မှာ ပါ။ သီအိုရီတွေအကြား

ယှဉ်ပြိုင်မှုဟာ သူတို့ ရဲ့ အားသာချက်တွေနဲ့ အားနည်းချက်တွေကို
ဖော်ပြရာမှာ အထောက်အကူပြုပါတယ်"

**Ref: (1) Essential of International Relations by Karen
A. Mingst
(2) Readings in International Relations by John C.
Pevehouse
and Joshua S. Goldstein
(3) International Relations Theory by Paul R. Viottid
Mark
V. Kauppi.**

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးသီအိုရီ

စစ်ပွဲတွေ ဘာကြောင့်ဖြစ်နေရသလဲ။ အမျိုးသားရေးဝါဒ (nationalism) ဟာ အဓိကအကြောင်းရင်း လား၊ အတွေးအမြင်သဘောတရား (Ideology) ကြောင့်လား၊ ကမ္ဘာ့အစိုးရ (World Government) မရှိလို့ လား၊ တည်ငြိမ်မှု (Stability) ကို ဘယ်လိုရရှိနိုင်ပါသလဲ။ ကမ္ဘာ့ကွဲပြားတဲ့ ဒေသတွေကြားမှာ ကြီးမားတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမညီမျှမှု (inequality) က ဘာကြောင့်ရှိနေရတာ လဲ။

ဒီလိုမေးခွန်းတွေရဲ့ စူးစမ်းမေးမြန်းမှုကို နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးက ဖြေကြားပေးပါတယ်။ လေ့လာမှုပြုပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပညာရဲ့ ကျယ်ပြန့်မှုကိုပြောရရင် ပါဝါချိန်ညှိမှု (balance of power) နဲ့ နိုင်ငံတကာအဆင့်ရှိ နိုင်ငံရေးနဲ့ စီးပွားရေးဖွဲ့စည်းမှုတွေမှ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးချင်းရဲ့ အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ၊ အယူအဆဆိုင်ရာ ပင်ကိုသဘောတွေအထိ ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်း လှပါတယ်။ တချို့ပညာရှင်တွေက နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနဲ့ သီးခြားအသွင်အပြင်တစ်ခုကို အာရုံ စိုက်လေ့လာမှုတွေ ပြုလုပ်ကြပါတယ်။ ဥပမာပြရရင် မဟာမိတ်တွေရဲ့ အပြုအမူ၊ ကုလသမဂ္ဂရဲ့ လုပ်ငန်းဖန်ရှင်များ နဲ့ တခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ ၊ အကျပ်အတည်းအခြေအနေများ (crisis situations) မှာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းနဲ့ နိုင်ငံတကာအစိုးရများ ရဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုဖြစ်ပါတယ်။

ရှေ့ပိုင်းမှာ Realism နဲ့ Pluralism တွေရဲ့ သဘောသဘာဝတွေကို သိ

အိုရီအခြေခံပြီး တင်ပြ ခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးသီအိုရီတွေကို လေ့လာတဲ့ အခါ ကမ္ဘာ့ဖြစ်ရပ်တွေကို ဆင်ခြင်ခြုံငုံ သုံးသပ်နိုင်တာတွေ့ရပါတယ်။ သီအိုရီဆိုတာကလည်း ကွဲပြားခြားနားတဲ့ လူပေါ်မှာ မူတည်ပြီး ကွဲပြားခြားနားတဲ့ အရာတွေကို ဖော်ညွှန်းပါတယ်။ လူအတော်များများက သီအိုရီဆိုတာ ရှင်းလင်း ပြောဆိုခြင်း (explaining) နဲ့ ကြိုတင်ခန့်မှန်းခြင်း (prediction) လို့ ယူဆကြပါတယ်။ ဒါကြောင့် IR ရဲ့ အနာဂတ်ကို ကြိုတင်သိမြင်ဖို့ ကြိုးပမ်းကြတဲ့ အခါ၊ ရှင်းလင်းပြောဆိုကြတဲ့ အခါ သီအိုရီဆိုတာ လိုအပ်ပြီး ရှောင်လွှဲလို့ မရတာကို တွေ့ရပါတယ်။ သီအိုရီလိုအပ်တယ်ဆိုတာက ဘာကိုအာရုံစိုက် မလဲ (What to focus on) ဆိုတာ ကျွန်တော်တို့ ကို ပြောပြပါတယ်။ ဒီတော့ကား သီအိုရီတစ်ခုက အသိဉာဏ်ပညာဆိုင်ရာ တည်ဆောက်မှုတစ်ခုဖြစ်ပြီး အချက်အလက်တွေရှာဖွေဖို့ ကူညီပေးပါတယ်။ အဲဒါတွေ စစ်ထုတ်ကြည့်ပြီး ရှင်းလင်းပြောဆိုမှုနဲ့ ကြိုတင်ခန့်မှန်းမှုမှာ လွယ်ကူချောမောစေဖို့ နည်းလမ်းအနေနဲ့ အသုံးပြုကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ IR သီအိုရီတွေကတော့ international actors အမျိုးမျိုး ကြားမှ အပြုအမူပုံစံတွေ (patterns of behavior) ကို စိတ်ဝင်စားဖို့ ရည်ရွယ်ထားပါတယ်။

တကယ်တော့ အကောင်းဆုံးသီအိုရီတွေက progressive ဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုလိုတဲ့ သဘောက အဲဒီသီအိုရီတွေက သုတေသီတွေကို သစ်ဆန်းပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်မေးခွန်းတွေမေးဖို့ ဦးတည်ရည်ရွယ်ထားကြပါတယ်။ သာဓကအနေနဲ့ ပြရရင် Quincy Wright ရေးသားပြုစုတဲ့ A Study of War စာအုပ်နဲ့ Lewis Richard Son ရေးသားတဲ့ Statistics of Deadly Quarrels စာအုပ်တွေဟာ ပဟေဠိကိုဖြေရှင်းဖို့ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြ ကြိုးစားအားထုတ်မှုတွေဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ Bruce Bueno de Mesquita ရဲ့ The War Trap နဲ့ Michael Doyle ရဲ့ Way

s of War and Peace စာအုပ်တွေဟာ ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ သီအိုရီတည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် စစ်ပွဲအကြောင်း ပိုမိုကောင်းမွန်နားလည်ဖို့ ကြိုးပမ်းရေးသားတဲ့ စာအုပ်ကောင်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

စံသတ်မှတ်ထားတဲ့ သီအိုရီ (Normative Theory) ကတော့ values တွေနဲ့ value preferences တွေနဲ့ တိတိကျကျ လိုရင်းတိုရှင်း ဆက်နွှယ်ဖော်ပြပါတယ်။ ဒီသီအိုရီက လက်တွေ့ ဆန်ခြင်းကို အခြေခံတဲ့ သီအိုရီ (empirical theory) ရဲ့ ဒိုမိန်း (နယ်ပယ်) ဖြစ်တဲ့ what is ကို မဖော်ညွှန်းဘဲ what ought to be (ဘာဖြစ်သင့်သလဲ) ဆိုတာ ဖော်ညွှန်းပါတယ်။ ပေါ်လစီ (Policy) နဲ့ ပတ်သက်လာရင် Normative သီအိုရီက အရေးပါပြီး ဆက်နွှယ်နေပါတယ်။ Normative သီအိုရီဟာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနဲ့ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီရွေးချယ်မှုများ (foreign policy choices) တွေနဲ့ ဆက်နွှယ်နေတာ တွေ့ရပါတယ်။

Globalism (ကမ္ဘာ့အနှံ့ လွှမ်းခြုံဆက်စပ်လှုပ်ရှားမှုဝါဒ)

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပညာကို လေ့လာကြတဲ့ အခါ ပညာရှင်တွေဟာ Realism နဲ့ Pluralism ကိုလေ့လာပြီးနောက် တတိယရှုထောင့်အနေနဲ့ Globalism ကို လေ့လာကြတာတွေ့ရပါတယ်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းဆယ်စုနှစ်မှာ Realists နဲ့ Pluralists တွေကို အာရုံစိုက်ခဲ့ကြပေမဲ့ ဒီနောက်ပိုင်းမှာတော့ globalists တွေဆီ အာရုံစိုက်လာကြပါတယ်။ ဒီအခါ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အတွက် စတင်မှတ်အနေနဲ့ ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်လာတဲ့ ပထမအချက်ကတော့ ‘နိုင်ငံ

တွေနဲ့ အဲဒီနိုင်ငံတွေနဲ့ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေတဲ့ တခြားနိုင်ငံတွေအကြား ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆက်စပ် စဉ်းစားရမယ့် အကြောင်းအရာ (global context)'ပဲဖြစ်ပါတယ်။ Globalists တွေဟာ နိုင်ငံ တကာစနစ်ရဲ့ အလုံးစုံဖွဲ့စည်းမှုကို အာရုံစိုက်လာကြတယ်။ ကြီးမားတဲ့ ရုပ်ပုံလွှာ (Big Picture) အနေနဲ့ အာရုံစိုက်လာကြတယ်။ အပြုအမူ (Behavior) ကိုရှင်းပြဖို့ အဲဒီအပြုအမူဖြစ်ပျက်ရာ ဂလိုဘယ်ပတ်ဝန်းကျင်ရဲ့ အနှစ်သာရကို ပထမဆုံးနားလည်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ ပြည်တွင်းအချက်အလက်တွေကို ကြည့်ရှုနေတာထက် နိုင်ငံတွေရဲ့ ပြင်ပအပြုအမူတွေကို နားလည်ဖို့ ပိုမို လိုအပ်ပါတယ်။

ဒုတိယအချက်အနေနဲ့ globalists တွေက နိုင်ငံတကာလေ့လာရေးကို သမိုင်းရှုထောင့်အမြင် (historical perspective) မှ ရှုမြင်ဖို့ မရှိမဖြစ်အရေးကြီးကြောင်းနဲ့ လေ့လာဖို့ လိုအပ်ကြောင်း ယူဆ ပြောဆိုလာကြပါတယ်။ သမိုင်းကိုလေ့လာကြည့်ရင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဖြစ်ပျက်နေတဲ့ လက်ရှိပတ်ဝန်းကျင်ကို နားလည်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တတိယအချက်ကတော့ globalists တွေဟာ states (နိုင်ငံတွေရဲ့ အရေးပါမှု)ကို actors တွေအနေနဲ့ အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပေမဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေအကြား လွှမ်းမိုးမှုပုံစံတွေကို အာရုံပြုခဲ့ပါတယ်။ လွှမ်းမိုးမှုရဲ့ ယန္တရားတွေကို လေ့လာခဲ့ကြတယ်။ Globalists တွေဟာ မြောက်ပိုင်းစက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတွေ (မြောက်အမေရိက၊ ဥရောပ၊ ဂျပန်)နဲ့ ဆင်းရဲပြီး မဖွံ့ဖြိုးသေးတဲ့ တတိယကမ္ဘာ (Third World) သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးမှု ပိုနည်းပါးတဲ့ နိုင်ငံတွေ (LDCs) (လက်တင်အမေရိက၊ အာဖရိကနဲ့ အရှေ့) တို့ အကြား အားထားမှီခိုနေရတဲ့ ဆက်ဆံရေးတွေရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု နဲ့ ထိန်းသိမ်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်မှုတွေနဲ့ ပါဝင်ပတ်သက်လာကြတယ်။

နောက်ဆုံးအချက်အနေနဲ့ globalists တွေဟာ နိုင်ငံတကာ

စနစ်ရဲ့ သွက်လက်ထက်မြက်မှု ကို ရှင်းပြတဲ့ အခါ စီးပွားရေးအချက်အလက်တွေဟာ အရေးပါဆုံးဆိုတာကို အာရုံစိုက်ခဲ့ကြတယ်။ ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာစနစ် (Contemporary World System) ရဲ့ လုပ်ငန်းဖန်ရှင်တွေ၊ ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတွေနဲ့ ဖန်တီးခြင်းအပေါ် နားလည်ခြင်းအတွက် စီးပွားရေး (ဘောဂဗေဒ) က သော့ချက် လို့ ယူဆခဲ့ကြတယ်။

Globalism ရဲ့ ဒိုင်မင်းရှင်းများ

Globalization (ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း)ဟာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်း ဆယ်စုနှစ်ကာလ အတွင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ Globalism ဟာ ကမ္ဘာတိုက်ကြီးများ ရှိ နိုင်ငံအချင်းချင်း အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှုရဲ့ ကွန်ရက်တွေ ပါဝင်ပတ်သက်နေတဲ့ ကမ္ဘာကြီးရဲ့ အခြေအနေတစ်ခုပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းက globalism မြင့်တက်လာမှုကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။

Globalism ဟာ အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှု (Interdependent) ရဲ့ အမျိုးအစားတစ်ခုဖြစ် ပေမဲ့ ထူးခြားတဲ့ အသွင်အပြင်လက္ခဏာနှစ်ခု ရှိပါတယ်။ ပထမအချက်ကတော့ globalism ဟာ ချိတ်ဆက်မှုတစ်ခုတည်းမဟုတ်ဘဲ ချိတ်ဆက်မှုတွေ (စွယ်စုံဆက်သွယ်မှုတွေ) ရဲ့ ကွန်ရက်တွေ (networks) ကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။ အမေရိကန်-ဂျပန် အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှုဟာ ခေတ်ပြိုင် globalism ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။

ဒုတိယအချက်ကတော့ ဂလိုဘယ် (global) ကို ဆက်သွယ်မှုတွေရဲ့ ကွန်ရက်တစ်ခုအနေနဲ့ စဉ်းစားတဲ့ အတွက် global မှာ ဒေသဆိုင်ရာကွန်ရက်တွေသာမဟုတ်ဘဲ ကမ္ဘာတိုက်ကြီးတွေရဲ့ အကွာအဝေးအထိ အကျုံးဝင်ပါရှိပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းဟာ ကြီးမားတဲ့ စကေး ပေါ်မှာ ကျုံ့သွားတဲ့ အကွာအဝေးကို ရည်ညွှန်းဖော်ဆောင်ပါတယ်။ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းနဲ့ အတူ ချမ်းသာတဲ့ နိုင်ငံတွေနဲ့ ဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံတွေအကြား ကြီးမားတဲ့ ကွာဟချက်တွေ လိုက်ပါလာခဲ့ပါတယ်။

အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှုနဲ့ globalism နှစ်ခုစလုံးဟာ မာလ်တီဒိုင်မင်းရှင်းနယ်အသွင် အပြင်လက္ခဏာရှိပါတယ်။ gloabalism ရဲ့ အရေးကြီးတဲ့ ပုံစံတွေကတော့ -

(၁) Economic globalism

စီးပွားရေးဂလိုဘယ်စနစ်မှာ ကုန်ပစ္စည်းတွေ၊ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းတွေ၊ အရင်းအနှီးတွေရဲ့ ရှည်လျားဝေးကွာတဲ့ စီးဆင်းမှုတွေ ပါဝင်ပတ်သက်သလို သတင်းအချက်အလက်နဲ့ သိမြင်ယူဆချက် တွေက ဈေးကွက်ဖလှယ်မှု (market exchange) နဲ့ အတူ လိုက်ပါလာပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ အဖွဲ့ အစည်းတွေရဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်တွေက ဒီစီးဆင်းမှုနဲ့ ဆက်နွှယ်လို့ နေပါတယ်။ ဥပမာ- လုပ်အားခနည်း ပါးတဲ့ အာရှနိုင်ငံမှာ ထုတ်လုပ်တဲ့ ကုန်ပစ္စည်းတွေကို အမေရိကန်နဲ့ ဥရောပဈေးကွက်သို့တင်ပို့ခြင်း။

(၂) Military gloabalism

စစ်ရေးဆိုင်ရာ ဂလိုဘယ်စနစ်က အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှုရဲ့ ဝေးကွာတဲ့ ကွန်ရက်တွေကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြပါတယ်။ ဥပမာပြောရရင် စစ်အေးကာလအတွင်း အမေရိကန်နဲ့ ဆိုဗီယက်ယူနီယံ တို့ ရဲ့ balance of terror ဖြစ်ပါတယ်။

(၃) Environmental globalism

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဂလိုဘယ်စနစ်ဟာ လေထု သို့မဟုတ် သမုဒ္ဒရာထဲရှိ ပစ္စည်းတွေရဲ့ ဝေးကွာတဲ့ ပို့ဆောင်ရေးကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။ ပြီးတော့ ဇီဝဆိုင်ရာ ပစ္စည်းတွေက လူသားတွေရဲ့ ကျန်းမာရေးနဲ့ ဥစ္စာဓနအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါတယ်။ အိုဇုန်းလွှာလျော့နည်းသွားခြင်းဟာ ထင်ရှားတဲ့ ဥပမာတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ အနောက်အာဖရိကမှ AIDS ဗိုင်းရပ်စ်ပျံ့နှံ့မှုဟာ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ globalism ရဲ့ နောက်ထပ် ဥပမာတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။

(၄) Social and Cultural globalism

လူမှုရေးနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဂလိုဘယ်စနစ်ကတော့ အိုင်ဒီယာတွေ၊ သတင်းအချက် အလက်၊ ပုံရိပ်တွေနဲ့ လူတွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေ ပါဝင်ပတ်သက်ပါတယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ ဘာသာရေးများ ရွေ့လျားရောက်ရှိခြင်း သို့မဟုတ် သိပ္ပံနည်းကျတဲ့ အသိပညာဗဟု သုတ ပျံ့နှံ့ခြင်းတို့ က ထင်ရှားလှပါတယ်။ ၎င်း၏ အထူးခြားဆုံးနယ်ပယ်မှာ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဂလိုဘယ်စနစ်က ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာသို့ ရှေးရှုတဲ့ တစ်ဦးချင်းပုဂ္ဂိုလ်တွေရဲ့ အသိဉာဏ်တွေနဲ့ သူတို့ ရဲ့ သဘောထားအမြင်တွေအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါ

တယ်။ အမှန်အားဖြင့် လူမှုရေးနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဂလိုဘယ်စနစ်က တခြားဂလိုဘယ်စနစ်တွေနဲ့ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်လို့ နေပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ စစ်ရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ စီးပွားရေးလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်မှုတွေက သတင်းအချက်အလက်ကို သယ်ဆောင်ပြီး အိုင်ဒီယာတွေကို ဖော်ဆောင်ပေးပါတယ်။ အဲဒါတွေက ပထဝီဝင်နဲ့ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်တွေကို ဖြတ်ကျော်စီးဆင်းသွားပါတယ်။ လက်ရှိကာလမှာ အင်တာနက်တိုးတက်မှုက ကုန်ကျစရိတ်တွေကို လျှော့ချပေးပြီး ဆက်သွယ်ရေးမှာ ကမ္ဘာဆန်လာတဲ့ အတွက် အိုင်ဒီယာတွေ စီးဆင်းမှုဟာ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းရဲ့ တခြားပုံစံတွေမှာ လွတ်လပ်တဲ့ တိုးတက်မှု ဖြစ်လာပါတယ်။

ခေတ်ပြိုင်ဂလိုဘယ်စနစ် (Contemporary Globalism)

မျက်မှောက်ကာလ globalism က ၁၉ ရာစုက globalism နဲ့ ကွာခြားပါတယ်။ ၁၉ ရာစုမှာ ဥရောပနယ်ချဲ့ဝါဒက ၎င်းရဲ့ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းမှု၊ ပိုမိုများပြားတဲ့ ပို့ဆောင်ရေးနဲ့ ဆက်သွယ်ရေးစရိတ် များကို ပံ့ပိုးခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်သူက အနည်းငယ်သာရှိခဲ့ပါတယ်။

ဂျာနယ်လစ် Thomas Friedman က ခေတ်ပြိုင်ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းက ‘ပို၍ ဝေးရာ၊ ပို၍ လျင်မြန်ရာ၊ ပို၍ နက်ရှိုင်းရာ၊ ပို၍ ဈေးသက်သာရာ’ ဆီသို့ သွားတယ်လို့ ရေးသားခဲ့ပါတယ်။

ခေတ်ပြိုင်ဂလိုဘယ်စနစ်က ပြောင်းလဲမှုအမျိုးအစားသုံးခုကို ဖော်ဆောင်နေပြီဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါတွေကတော့ ကွန်ရက်တွေရဲ့ တိုးတက်လာတဲ့ သိပ်သည်းဆ၊ တိုးတက်လာတဲ့ အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ

အလျင်နှုန်းနဲ့ တိုးတက်လာတဲ့ နိုင်ငံစုံ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတွေဖြစ်ပါတယ်။

ကွန်ရက်များ ရဲ့ သိပ်သည်းဆ (Density of Networks)

ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းတစ်ခုကို လူအများက တစ်ကြိမ်အသုံးပြုလိုက်တာနဲ့ ပိုမိုတန်ဖိုးရှိလာတဲ့ အခြေအနေကို ကွန်ရက်အကျိုးသက်ရောက်မှုတွေ (network effects) လို့ စီးပွားရေးပညာရှင်တွေ က ရည်ညွှန်းအသုံးပြုကြပါတယ်။ သာဓကပြရရင် အင်တာနက်ဟာ ထင်ရှားတဲ့ ဥပမာတစ်ခုပါပဲ။ ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းရဲ့ ကမ္ဘာအနှံ့ သက်ရောက်မှုက ၁၉၉၇ ဇူလိုင်လမှာ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ စတင်ခဲ့ ပါတယ်။ ဒီအကျပ်အတည်းက ကွန်ရက် အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်မှုတွေရဲ့ အတိုင်းအတာကို ဖော်ပြ ပါတယ်။

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အလျင်နှုန်း (Institutional Velocity)

သတင်းအချက်အလက် တော်လှန်ရေးဟာ စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေးဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းရဲ့ အသည်းနှလုံးမှာ ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အလုပ်နဲ့ ဈေးကွက်တိုးချဲ့မှုဟာ နိုင်ငံတကာ လုပ်အားခွဲဝေမှုအသစ်တစ်ခုကို လွယ်ကူချောမောစေပါတယ်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အလျင်နှုန်းက တစ်ဦးချင်းချိတ်ဆက်မှုသာမက ကွန်ရက်တွေအကြား အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုတွေနဲ့ ကွန်ရက်တွေ ကို ရောင်ပြန်ဟပ်စေပါတယ်။ ဒီအသွင်အပြင်က စစ်မှန်တဲ့ ပြောင်းလဲမှုတည်ရှိရာနေရာမှာ ရှိပါတယ်။

နိုင်ငံစုံပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Transnational Participation)

ဆက်သွယ်ရေးရဲ့ လျော့ချတဲ့ စရိတ်တွေက ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ Actors အရေအတွက်ကို မြင့်တက်စေပြီး ရှုပ်ထွေးတဲ့ အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှု (Complex interdependence) ရဲ့ ဆက်နွှယ်မှုကိုလည်း မြင့်တက်စေပါတယ်။ ရှုပ်ထွေးတဲ့ အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြုမှုရဲ့ ဒိုင်မင်းရှင်းက ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းကတည်းက ပြောင်းလဲခဲ့ပါတယ်။ ဒီဒိုင်မင်းရှင်းက လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေ အကြား ဆက်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းတွေမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ ဝေးကွာမှုနေ ရာပေါ်မှာ ဆက်သွယ်ရေးစရိတ်တွေ သိသိသာသာ ကျဆင်းသွားတဲ့ အတွက် ယင်းလမ်းကြောင်းတွေရဲ့ ကြီးမား တဲ့ တိုးချဲ့မှု ရှိပါတယ်။

Ref: (1) International Relation Theory by Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi

(2) Globalization: What's New? What's Not? (And So What ?) by Robert

O. Keohane and Joseph S. Nye Jr.)
